

Högskolan i Halmstad
Sektionen för humaniora
Historia 61-90 hp

Folkdans som kulturarv?

En studie i svensk folkdans och nationell tradition

Louise Henriksson
C-uppsats Ht10

Handledare:
Åsa Bengtsson

Abstrakt:

Uppsatsen ämnar undersöka processen kring skapandet av ett kulturarv, detta görs utifrån analys av föreningen Svenska Ungdomsringen för Bygdekulturs tidning *Hembygden*. Uppsatsen undersöker i huvudsak hur folkdansen beskrivs i *Hembygden*. Det görs med utgångspunkt i Stefan Bohmans modell över hur kulturarv skapas samt med nationalistiska tankegångar som nationalismens Janusansikte. Slutsatsen visar att föreningen med sin verksamhet försökte skapa ett kulturarv av folkdans.

Ämnesord: Kulturarv, Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur, *Hembygden*, folkdans, nationalism, 1920-1930-tal

Innehållsförteckning	sid:
Kapitel 1	4
1.1 Inledning	4
1.2 Syfte och frågeställning	5
1.3 Forskningsläge	5
1.4 Teori och metod	7
1.5 Material och disposition	9
Kapitel 2: Bakgrund	10
2.1 Kulturarv	10
2.2 Folkdans	10
2.3 Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur	11
2.3.1 <i>Hembygden</i>	12
Kapitel 3:	14
3.1 Dans, musik och dräkter	14
3.2 Ungdomen	18
3.3 Folkdansen och jazzen	21
3.4 Propagandafester	24
3.4.1 Skapandet av det nationella	27
Kapitel 4: Slutdiskussion	33
Källmaterial och litteratur	37
Bilagor:	39
Bilaga 1	39
Bilaga 2	40

Kapitel 1:

1.1 Inledning:

Från fädren har det kommit,
till söner skall det gå,
så länge unga hjärtan
i höga norden slå.¹

Kulturarv uppstår inte ur tomma intet, kulturarv skapas. Peter Aronsson formulerar det som en process, en process som innehar olika dimensioner beroende på vem eller vilka det är som påbörjar den.² Även en grupps anledning och syfte påverkar hur en process ser ut, då det finns olika metoder att arbeta utifrån. Ett kulturarv har förankring i samhället och kan skapas med påtryckningar både ovanifrån och underifrån. Kulturarv kan vara byggnader, det kan vara minnen, berättelser och traditioner. Det är något ärvt från de som levt före oss, men även något som vidareförts från generation till generation. Kulturarv är också något som är högst levande, något som vi kan påverka och ta del av.

Hur skapas kulturarv, för vem och varför? Syftet med denna uppsats är att bringa ljus kring folkdans som kulturarv. Forskning om folkdans är knapp och det mesta berör hur och var människor har dansat, och det finns ett stort antal handböcker över hur man dansar. Folkdans som forskningsområde är även relativt nytt, bland den tidigaste forskningen finns Tobias Norlind och hans *Studie i svensk folklore* som gavs ut 1911. Norlind tar upp vad danser och dansande har haft för betydelse från hednisk tid fram till 1800-talet. Vidare går Norlind in på de svenska folkdanserna och det växandet intresset för dessa på 1800-talet. Han beskriver bilden av polskan och hur den fått symbolisera det gamla svenska, samt hur den blev Sveriges nationaldans på 1850-talet.³

Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur var och är en förening som arbetar med att bevara och sprida intresset för och öka kunskaperna om den svenska bygdekulturen. Föreningens grenar är folkdans, folkmusik, bygdedräkter och hemslöjd. Som en del i arbetet ges, sedan år 1921, föreningstidningen *Hembygden* ut till medlemmarna.

¹ *Folkdansringen 1921-1922* samtliga nummer s.1

² Aronsson, 2004 s. 173f

³ Norlind, 1911 s. 341f

1.2 Syfte och frågeställningar:

Frågor som finns runt kulturarv är hur de skapas, för vem och av vilken anledning? Kan vad som helst bli kulturarv? Syftet med denna uppsats är att undersöka om man kan tala om folkdans som ett kulturarv. Detta gör jag med utgångspunkt i Svenska Ungdomsringen för Bygdekulturs föreningstidning *Hembygden*. Uppsatsen kommer att diskuteras utifrån följande:

- Hur beskrevs folkdans och bygdekultur i *Hembygden*?
- Försökte de göra folkdans till ett folkligt kulturarv, och hur gick de i så fall till väga?

1.3 Forskningsläge:

Folkdans som forskningsområde, är som nämnt ovan, ett relativt nytt forskningsfält där Norlind är en av de tidigaste. Mer aktuell forskning är *Dans – kontinuitet i förändring* (1998) och *Dans – polska på svenska* (2009) av Mats Nilsson. I *Dans – kontinuitet i förändring* undersöker Nilsson danser och dansande under 1900-talet. Han tar upp dans som social och kulturell uttrycksform och undersöker hur man har sett på dans genom tiderna. Nilsson intervjuar människor ur två generationer som dansar i Göteborg, han har även gjort observationer i olika dansmiljöer som till exempel på dansbanor och danskurser. Nilssons slutsats är något paradoxal, att det är genom förändring som dansen blivit kvar. Han menar att förändring ger kontinuitet och att traditionen på så vis stärks.⁴ Han talar även om att dans haft betydelse som nationell identitet och gemenskap, där gemenskap har fått en mer framträdande roll.

I den senare studien, *Dans - polska på svenska*, beskriver Nilsson först vad polska är för något och vilken historia dansen har och vilka förändringar som har skett, med möjliga förklaringar. Även i denna studie intervjuar och iakttar Nilsson dansare i olika dansmiljöer och analyserar, utifrån detta, polskans betydelse och utveckling. Hans slutsats är att polskans betydelse skiljer sig åt mellan olika grupperingar idag, de under 30 år och de över 50 år. För de unga är polskan en subkultur, där man i huvudsak är intresserad av denna och inte av de övriga folkdanserna. De äldre dansar i större utsträckning hela repertoaren.⁵ Nilsson menar även att grupperna sällan möts, eftersom de dansar i olika miljöer. Det grupperna har gemensamt är känslan för dansen och det traditionella, ”att dansa och spela blir ett sätt att bevara ett

⁴ Nilsson, 1998 s. 211f & s. 231f

⁵ Nilsson, 2009 s. 38f

kulturarv. Genom att dansa danserna hålls de vid liv.”⁶ Nilsson menar dock att de flesta intervjuade såg polskan mer som en svensk tradition än som ett kulturarv.

I antologin *Museer och kulturarv* (2003) diskuterar några författare med olika forskningsbakgrunder, synen på museer, kulturarv och identitet samt förändringar i dessa. Något som är återkommande i antologin är resonemang kring vem som har valt det som ska bevaras och visas, och varför. Det är komplexa frågor de diskuterar och svaren de ger är tolkningsbara. Stefan Bohman menar i *Vad är museivetenskap, och vad är kulturarv*, att historia och kulturarv är något människor väljer. Genom tiderna har personer och grupper valt och valt bort historia, dessa val menar han, har med sociala och politiska faktorer att göra, men även ideologi spelar in. Faktorerna och skälen med dem, skiftar över tid och mellan grupper och påverkar även hur valen sedan framställs.⁷ Onekligen har museum och museimän en stor roll i detta val, både som bevarare och insamlare. Med det följer ett ansvar, både för föremålen och med det förgångna. En svårighet är att allt inte heller kan sparas. Kulturarv har valts av olika anledningar och man måste gå närmare in på enskilda fall för att få en bild. Bohman menar att man måste utgå ifrån vilken kontext specifikt kulturarv kom till för att förstå hur de valts. Sett ur de sociala, ideologiska och politiska perspektiven finns även olika tolkningar på vad ett kulturarv är och det menar han också spelar in.⁸

Bohman skriver även tillsammans med Karin Lindvall, *Museerna i samhället och samhället i museerna. En positionsangivelse*. Där de tar upp att kulturarv inte är en enkel fråga, utan tvärtom att kulturarvsområdet är problematiskt. Det skapar frågor som vem använder kulturarv och i vilket syfte. Kulturarv och historia kan vara redskap för olika samhällsgrupper. Vidare menar författarna att kultur uppstår ur det behov som människor i ett samhälle har. Det är aktuella politiska och sociala händelser som till stor del påverkar vad som väljs. Kultur och kulturarv skapas utefter det samhället efterfrågar eller vill framhäva, det kommer även att förstås utefter de premisserna.⁹ På frågan varför man valt och valt bort ger antologin inte något tydligt svar. Något alla författarna kommer fram till är att kulturarv är komplicerade och tolkningsbara, de visar på svårigheter och för diskussion. Trots detta finns det luckor i *Museer och kulturarv* och alla frågor som uppstår känns inte fullt ut besvarade.

⁶ Nilsson, 2009 s. 20

⁷ Bohman, 2003 s. 9ff & 19

⁸ Bohman, 2003 s. 13f

⁹ Bohman & Lindvall, 2003 s. 88f

Peter Aronsson tar i *Historiebruk – att använda det förflutna* (2004), upp hur det förflutna kan användas och hur människor har använt det. Han berör hur historia har använts och hur den kan skapa betydelse. Han talar om att det finns en rad grundfrågor kring skapandet av ett kulturarv som utgår ifrån vad som anses värdefullt att bevara, varför och för vem. Frågorna är ”enkla att ställa men svåra att besvara”.¹⁰ Vad är det som ska bevaras och vad avgör att ett objekt är mer bevarandevärt än ett annat? Vidare menar han att skapandet är en process, som även tar uttryck från de människor som vill skapa ett kulturarv. Allting i historieanvändning menar Aronsson, går utifrån vad människan i grund och botten vill veta.¹¹

Samuel Edquist undersöker i *Nyktra svenskar – Godtemplarrörelsen och den nationella identiteten 1879-1918* (2001) den svenska godtemplarrörelsen i ett nationalistiskt vurmande Sverige. Edquist menar att godtemplarna var mer än en nykterhetsorganisation, den spred också nationella idéer och var folkbildare. Det var godtemplarna som i stor utsträckning började med bildningsverksamhet som studiecirkel.¹² Godtemplarna anordnade aktiviteter i naturen, sysslade med idrott och de gjorde även mycket för folkkulturen. Det Edquist i huvudsak diskuterar kring är godtemplarrörelsens sociala och kulturella betydelse, där nykterheten genomsyrar.

1.4 Teori och metod:

För uppsatsens undersökning huruvida Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur försökte skapa ett kulturarv av folkdans, behöver man undersöka processer kring kulturarv. Ovan nämnda Aronsson talar om grundfrågan om vad som har ansetts vara historiskt värdefullt och den är betydande i sammanhanget.¹³ För att kunna analysera hur Ringen framställde och beskrev folkdans och bygdekultur kommer jag att använda mig av Bohmans modell om skapandet av kulturarv. Han hävdar att historia kan användas som ett instrument för att skapa kulturarv, som i sin tur skapar en föreställd gemenskap. Modellen kan brukas vid tolkning av vad som väljs och utifrån vem eller vilka som väljer.¹⁴ Modellen utgår ifrån vad man vill lyfta fram och använda historien till. Bohmans modell ser ut på följande sätt:

¹⁰ Aronsson, 2004 s. 173

¹¹ Aronsson, 2004 s. 279

¹² Edquist, 2001 s. 24f

¹³ Aronsson, 2004 s. 173

¹⁴ Bohman, 1997 s. 44

Fokusering Tematisering Stereotypisering¹⁵

Fokusering är inriktningen på det en grupp väljer att betona och att denna får en dominerande roll. Tematisering är valet inom det som väljs, det vill säga, vad gruppen väljer att betona och lyfta fram inom det fokuserade området. Han anser att både fokusering och tematisering ofta har tendenser att objektiveras. Bohman hävdar att stereotypiseringen har en uppfostrande roll i modellen, och att det handlar om att förenkla föreställningar så att människor kan ta dem till sig.¹⁶

I *Kulturarvet och det nationella självmedvetandet – en idéhistorisk skiss* (1993) skriver Jean-François Battail att kultur inte förekommer utan människan. Han formulerar det som att kultur och kulturarv är uttryck för föreställd gemenskap, att det är en ”mental konstruktion” som människan använder sig av.¹⁷ Denna konstruktion menar Battail är identitetsbärande och aningen problematisk, särskilt då kultur består av tradition, sådana som är inom landet (nationell), en del av landet (lokala) och delar från andra länder (internationell). Identiteten och kulturen hänger samman med den gemenskap människan vill tillhöra och som kan vara till ens fördel, eller den gemenskap någon annan delar in ens tillhörighet i. Han menar att människan har flera identiteter samtidigt, exempelvis hallänning, svensk och europé. Tankegångar om nationell gemenskap och identitet kopplas ofta samman med nationalism och det är behövligt att även föra en diskussion om nationalism.

Edquist diskuterar i *Nyktra svenskar* hur godtemplarna skapade en folkligt förankrad kultur genom användandet av nationalistisk retorik. I sin analys av IOGT, använder Edquist sig av Tom Narins teori om nationalismens Janusansikte, där nationalismen består av både framtids- och tillbakablickar med myter och traditioner.¹⁸ För att bevara det traditionella försökte man sia om framtiden för att på bästa sätt bevara den. Øyvind Østerud menar i *Vad är nationalism?* att Janus två ansikten fått symbolisera nationalismens dualism.¹⁹ I min analys kommer jag att resonera kring traditionalism och modernisering. Østerud formulerar traditionalismen och moderniseringen som en spänning mellan att hålla fast vid det säregna och att släppa in utvecklingen. Traditionalismen är kulturellt konservativ, och vill bevara det som uppfattas som nationens säregna. Detta ofta som i protest mot moderniseringen, menar

¹⁵ Bohman, 1997 s. 47

¹⁶ Bohman, 2003 s. 20

¹⁷ Battail, 1993 s. 183

¹⁸ Edquist, 2001 s. 239f

¹⁹ Østerud, 1997 s. 65

Østerud. Modernisering i sin tur är öppen och upptar influenser utifrån. Dock är sällan varianterna helt åtskiljda, utan samspelar och kan framhäva sig i relation till varandra. Sedvänja är en del av traditionalism och det ”odlar och värnar om stildrag och yttrandeformer som hotas av upplösning.”²⁰ Folkdans och folkmusik var en del av det arv som Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur ansåg hotat. Med förändringar i samhället blev kulturarven en stötepelare och en politisk bas att stå på.

Jag kommer studera och undersöka hur förhållandet mellan tradition och modernisering ser ut i *Hembygden*. Med Bohmans modell kommer jag undersöka Ringens fokusering och i samspel med traditionalism och modernisering, få fram en bild av föreningen varpå en diskussion om tematisering och stereotypisering kan komma svara på frågeställningen om och i så fall hur Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur genom sin verksamhet försökte göra folkdans till ett kulturarv.

1.5 Material och disposition:

Materialet består utav Folkdansringens föreningstidning *Folkdansringen* 1921-1922, därefter byter både föreningen och tidningen namn. Folkdansringen blir Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur 1923 och tidningen fick namnet *Hembygden*. Undersöka tidningar är alla nummer från 1921 fram till och med 1937. För att få en mer kvalitativ undersökning är avgränsningen gjord på 17 års nummer, med början vid tidningens första utgåva. Materialet har en klar tendens, men det är den som jag är ute efter att undersöka och analysera.

Uppsatsen är disponerad på följande sätt. I kapitel 2 kommer först en diskussion om vad ett kulturarv är. Sen kommer en bakgrund på föreningen Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur följt av en bakgrund på föreningstidningen *Hembygden*. Kapitel 3 är indelat i fyra underkapitel där jag går närmare in på tidningens olika delar. Med utgångspunkt i materialet kommer jag analysera *Hembygden* utifrån vad de skriver om, och hur de skriver om det. Underkapitlen är valda utefter huvudteman som återfinns i *Hembygden*, både överliggande och underliggande. I den första delen ”Dans, dräkterna och musiken” kommer jag studera vad och hur tidningen skrev om dans, dräkt och musik, samt hur samspelet var mellan dem. Därefter föreningens huvudmålgrupp ”Ungdomen”. Här undersöks hur ungdomen beskrivs och hur *Hembygden* riktar sig till dem. I ”Folkdansen och jazzen”

²⁰ Østerud, 1997 s. 69

kommer folkdans och bygdekultur i relation med modernitet och jazz att undersökas. ”Propagandafester” är en term föreningen själv använder och i det kapitlet kommer jag studera och analysera artiklar publicerade inför och efter sådana fester. I ”Skapandet av det nationella” går uppsatsen närmare in på tydliga nationalistiska yttringar i *Hembygden*. En slutdiskussion kommer att föras i kapitel 4.

Kapitel 2: Bakgrund

2.1 Kulturarv:

Kulturarv är det arv människan har lämnat och lämnar till kommande generationer. Det handlar om bevarandet av de gemensamma traditionerna och miljöerna till eftervärlden, men även om möjligheten för dagens människor att uppleva och ta del av det som varit. Kulturarv är skyddade genom lag och finns med bland de kulturpolitiska målen, där ett av målen är att ”främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas”.²¹ Kulturarv är till för att ”[h]istorisk kontinuitet bidrar till människors identitet och trygghet” och består av både materiella kulturarv, så som föremål och byggnader, och immateriella kulturarv, som minnen, berättelser och dans.²² Statens kulturråd tillhör kulturdepartementet, och de kulturpolitiska målen är givna av riksdagen. Riksantikvarieämbetet menar att i ”första hand ska kulturarv som är hotade säkerställas”.²³ Hit hör många immateriella kulturarv, som berättelser och dans, som går från generation till generation och med det sällan finns nedtecknade.²⁴

2.2 Folkdans:

Vad innebär folkdans, folklig dans och gammeldans och vilka danser hör till dessa begrepp? Nilsson skiljer mellan folkdans och folklig dans och talar om benämningen gammeldans som aningen diffus. Folkdans, menar Nilsson är korrigerad dans för folkdanslag, som dansas likadant av alla par vid en uppvisning. Folklig dans däremot är ”spontandans”, det som dansas ute på bygderna och som inte följer speciella mönster utan där dansarna under dansens gång väljer turer. Nilsson menar vidare att vilken benämning en dans får, ofta beror på sammanhanget den dansas i.²⁵ Jag kommer dock att använda benämningen folkdans som

²¹ Statens Kulturråd

²² Statens Kulturråd & Riksantikvarieämbetet

²³ Riksantikvarieämbetet

²⁴ Institutet för språk och folkminnen

²⁵ Nilsson, 2009 s. 85

samlingsnamn på bägge typerna, detta för att Svenska Ungdomsringen för Bygdekulturs och deras lokala distrikt och föreningar hade både folkdanslag som åkte runt på uppvisning, samt anordnade kurser i folkdans för medlemmar och allmänhet. Inom deras verksamhet hade de både koreograferad folkdanslagdans och spontandans. Hos exempelvis, Folkdansens vänner i Halmstad, skiljde man inte mellan folkdans och folkslig dans.

Några exempel på folkdanser är polska, hambo, mazurka och kadrilj. Även ringdans och folkvisedans räknas till viss del till folkdans. Många folkdanser har lokalkaraktär och har då fått ”lokala” namn som till exempel Västgötapolska, Vingåkersdansen och Jösshäradspskan, detta för att framhäva bygdens specifika dansrörelse eller sätt att dansa en specifik dans. Det är svårt att sätta en ålder på danserna, Nilsson talar om att polskan, via namnet, går att spåra till 1600-talet. Däremot kan man inte veta hur polskan dansats, till vilken musik eller vilken spridning den haft.²⁶

2.3 Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur

Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur (»Ring») är en riksorganisation med uppgift att främst bland svensk ungdom sprida intresse för och kännedom om vår folkkultur, att [...] ingjuta sund livsglädje och varm kärlek till hembygden samt frammana en enande och förädlade kamratanda. Ehuru Ringens syfte djupast är att hos sina medlemmar väcka ett i möjligaste mån allsidigt intresse för fäderneärvd kultur.²⁷

Svenska Folkdansringen bildades på Skansen sommaren 1920.²⁸ Vid årsskiftet 1922-1923 byter föreningen namn till Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur, även kallad Ringen. Det var för att föreningen ansåg att namnet till viss del var missvisande då de sysslade med mer än bara folkdans, samt att de hade svårt att locka nya medlemmar då föreningen uppfattades som smal. Ringen menade att en ändring av namnet ”tydligt markerar, att vårt program och vårt mål är vidare och omfattar hela den gamla svenska bygdekulturens bevarande och vårdande”.²⁹ Det var följaktligen inte bara dansen som hade betydelse, Ringen hade en bredare ambition där grunden var att ”lära vår ungdom och vårt folk att älska den [hembygden] och det gamla svenska kulturarvet”.³⁰ Ringen betonade även att föreningens

²⁶ Nilsson 2009 s. 66f

²⁷ *Hembygden* 1934:1 s. 2

²⁸ Gustavson, 1970 s. 5

²⁹ *Hembygden* 1923:1 s. 4

³⁰ *Hembygden* 1923:1 s. 2f & s. 5

uppgift var att fostra den svenska ungdomen och vara ett alternativ mot det ytliga, osunda nöjesliv som jazzen ansågs vara.

Ringens anslutna föreningar sysslade med folkdans och/eller hemslöjd, och många var hembygdsföreningar som gjorde lite av varje. Det föreningarna hade gemensamt var målet att bevara, öka kunskapen och föra arvet av bygdekulturen vidare, men framförallt att skapa vänskapsband och sammanhållning i och mellan sig. Exempel på anslutna föreningar är *Folkdansens vänner i Halmstad*, i Malmö fanns *Nationaldansens vänner* och i Lund *Kulturens folkdanslag*.

2004 bytte föreningen tillbaka namnet till Svenska Folkdansringen. 2010 hade Ringen 385 anslutna föreningar och ca 21 000 medlemmar.³¹ Organisationen var från start partipolitiskt obunden och har ställt sig neutrala i politiska frågor. Neutraliteten har de dock börjat gå ifrån när det gäller kulturdebatten som föreningen idag vill vara en del av. Här menar föreningen att:

Det finns många frågor som behöver diskuteras exempelvis hur Folkdansringen skall förhålla sig till det svenska kulturarvet, vilka områden som Folkdansringen skall utveckla och vilka som skall prioriteras. Men[!] också i arbetet med att påverka hur det immateriella kulturarvet skall bevakas måste Folkdansringen spela en aktiv roll. Allt detta kan ske inom ramen för en aktiv kulturpolitisk debatt.³²

Föreningens verksamhet omfattade från början både de immateriella och det materiella arvet, där den immateriella folkdansen är mest framträdande.

2.3.1 Hembygden:

Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur har en föreningstidning som började ges ut 1921. Som tidigare nämnts, bytte tidningen namn till *Hembygden* 1923. Namnbytet berodde delvis på att allmänheten såg föreningen som smal, men även att ledningen för Ringen ansåg att namnet *Hembygden* bättre omfattade tidningens verksamhet. *Hembygdens* syfte och uppgift var ”att återspegla Ringens och dess föreningars liv och arbete och att vara ett språkrör för skilda intressen och önskemål inom riksorganisationen.”³³

³¹ Svenska Folkdansringen

³² Svenska Folkdansringen

³³ *Hembygden* 1929:1 s. 2

Tidningen var i hög grad en informationsskrift för Ringens medlemmar, där de fick information om kommande stämmor och sammankomster, både i Ringen och i de olika distrikten. Ringen anordnade många danslekarkurser och ungdomsledarkurser runt om i landet för medlemmarna. Kurserna utlystes i tidningen för att medlemmarna skulle kunna anmäla sig. Efter avslutade kurser publicerades en artikel eller notis om vilka som deltagit, hur stämningen varit och vad deltagarna hade gått igenom och lärt sig. I nästan varje nummer återfinns det noter och dansbeskrivningar till föreningens medlemmar. Inför stora sammankomster och evenemang publicerades även sångtexter som föreningen önskade att medlemmar skulle lära sig för att alla skulle kunna sjunga unisont.

Hembygden kom oftast ut med ett nummer varje månad men det förekom även dubbelnummer, där två nummer slagits ihop till ett. Några nummer per år var landskapsriktade med betoning på ett specifikt landskap och i dessa fick medlemmarna en kort geografisk beskrivning över landskapet och sedan en genomgång över vad de lokala distrikten hade för medlemmar och aktiviteter. Inför landskapsnummer annonserades det i tidningen innan, för att medlemmar i landskapet i fråga, skulle kunde ge tips och idéer till redaktionen om önskade besök och reportage. Under årens lopp hade tidningen kortare följetonger som bland annat ”gamla yrken och yrkesutövare”, ”ordet fritt” och ”folkdans sektionen”. Fiolbyggarna hade också en egen sektion, denna byter dock namn över tid. Det är en indikation på att musiken hade en stor betydelse och instrumenten med dem. Något som även syns när tidningen uppmärksammar spelmäns jubileumsfödelsedagar eller en spelmans bortgång. Mer om detta i kapitel 3.1.

I varje nummer av *Hembygden* fanns noter och dansbeskrivningar, det för att både distrikt och medlemmar skulle få ta del av nymdedecknade danser. Ringen ville på så vis även genom sådana, uppmuntra andra distrikt att söka efter egna gamla bygdedanser som föreningarna sen kunde bevara och sprida. Föredrag, prologer och tal av bland annat hedersledamöter, trycktes frekvent i tidningen med uppmaningar och uppmuntran till ungdomarna. *Hembygden* berörde hela den svenska bygdekulturen, med allt från korta lokalmyter, via hur man bäst byggde en bygdegård på gammalt sätt, till hemslöjd. Dock var det folkdansen som gavs störst utrymme.

Kapitel 3:

Utan tvivel förmår Svenska Ungdomsringen att fylla sina medlemmar med en ljuvlig glädje.³⁴

I *Hembygden* var det tydligt att organisationens syfte var att sprida det folkliga kulturarvet till den yngre generationen och genom värnandet ville de skapa gemenskap och social tillhörighet. Både inom den egna föreningen som i riksorganisationen och i kontakten med folkdanslag i Norden och Europa. Nedan kommer uppsatsen närmare in på olika delar av Ringens verksamhet och dess spegling i *Hembygden*.

3.1 Dansen, dräkten och musiken

Hur fattig och mörk skulle ej vår tavla ha blivit, om den ej fått lysas upp av edra färgglada vackra dräkter, av edra käcka ungdomsfriska danser, av edra stråkars sprittande toner!³⁵

Det var många folkdanser som dansades i Ringens verksamhet, som bestod av kurser, fester och uppvisningar. Här deltog både medlemmar och allmänhet. Efter tillställningar redogjordes det ofta i *Hembygden* vilka danser som hade uppförts. Återkommande danser på sådana tillställningar var Schottis, Oxdansen, Polskor och Kadriiljer av olika slag.³⁶ På en kurs under tre dagar 1925 deltog 40 medlemmar och det var fler än 12 folkdanser som sällskapet gick igenom, till exempel Skördedansen och Fjällnäspolskan.³⁷ Samma år kunde medlemmarna läsa att en midsommarfest i Malmköping gått i dansens tecken och att både medlemmar och allmänhet var med vid firandet.³⁸

Många folkdanser hade lokala namn och med det gavs bygden en ”egen” dans. Genom att ge de lokala danserna namn som exempel Västgötapolska och Vingåkersdans, gavs bygderna en värdefull och specifik särprägel, skillnaden i just deras bygd betonades och framhävdes. Det visar även på mångfalden i danserna och att den var folkligt förankrad. Varianterna ställdes inte mot varandra i *Hembygden* utan lyftes fram, samtidigt som man uppmanade andra bygder att finna sina egna traditionellt och äkta varianter av de danser som fanns. På detta sätt värnade medlemmarna om sina bygders särart samtidigt som de bevarade och spred den

³⁴ *Hembygden* 1932:3-4 s. 4

³⁵ *Hembygden* 1925:8-9 s. 3

³⁶ *Folkdansringen* 1921:3 s17f, *Hembygden* 1930:3 s. 2

³⁷ *Hembygden* 1925:5 s. 11

³⁸ *Hembygden* 1925:7 s. 9

nationellt, vilket var hela syftet för Ringen. Men det handlade inte bara om att dansa de gamla folkdanserna, det handlade även om att förstå och ha kunskap om dem. Ringen ansåg därför att det var viktigt att veta vilket ursprung och historia folkdanserna hade. I *Hembygden* 1925 gick det att läsa:

Det är inte bara att kunna *dansa de gamla danserna*. Den, som utför dem, måste söka att skaffa sig kunskap om något av dessa dansers historia, den symbolik, som ligger i de olika rörelserna, betydelsen av deras rytm, de tidsförhållande under vilka de vuxit fram och för vilka de, liksom folkvisedanserna, äro ett uttryck.³⁹

Hembygden och Ringen valde sålunda vilka danser som skulle dansas och räknas som just folkdanser. Föreningen var även strikt med *hur* man skulle dansa och vilka bygdedräkter som ansågs äkta. De bedrev forskning om äldre danser för att återuppliva och på nytt börja dansa dem, men även för att det som fanns inte skulle glömmas bort och riskera att försvinna. Det handlade om att bevara för efterkommande generationer, både genom dansen i sig men även genom böcker med beskrivningar. *Hembygden* påtalar att "[m]ånga gillesdanser ha upptecknats och mycket av värde har räddats undan."⁴⁰ Genom forskning kring folkdanserna önskade föreningen att man kunde spåra folkdansernas ursprung och med det legitimera dansens äkthet. Norlind förde en diskussion över polskan som utsågs till Sveriges nationaldans på 1850-talet.

Polskan höjes upp till nationaldans och blir typen för gammalsvenskheten. Därmed följde, att dess ursprung flyttas allt längre och längre tillbaka i forntiden, tills den slutligen en vacker dag på 1860-talet står vid gränsen, där svenska historien börjar.⁴¹

Polskans utnämning till nationaldans var inte helt oproblematiskt. Norlind menade att man försökte härstamma polskan som svensk, trots namnet och likheter med andra danser. Han betonade att frågan huruvida polskan verkligen var svensk, var något man undvek att svara på under 1800-talets första hälft.⁴² Han ansåg även att det var svårt att avgöra var ifrån dansen kom, "Från Polen finnes [...] inga polonäser *tidigare* än de svenska. Man vore alltså frestad till att antaga Sverige som utgångsland."⁴³ Vidare menade Norlind att via förbindelser med Polen och Västpreussen kom influenser som onekligen påverkade de svenska adelsklasserna i början av 1700-talet. Något han ansåg man bortsåg ifrån. Polskans svenskhet var inte något

³⁹ *Hembygden* 1925:8-9 s. 18

⁴⁰ *Hembygden* 1924:9 s. 138

⁴¹ Norlind, 1911 s. 342f

⁴² Norlind, 1911 s. 341ff

⁴³ Norlind, 1911 s. 373

Ringen diskuterade utan *Hembygden* betonade i stället i stora drag det viktiga arbetet med att forska kring nyupptecknade dansers äkthet.

På liknande sätt som föreningen bevarade danser genom uppteckning, letade och bevarade de gamla dräkter och dräktmönster. Ringen och tidningen betonade att Sverige *inte* hade en nationaldräkt, utan flera bygdedräkter. I Dalarna förekom även indelningen i socknar med sockendräkter. Föreningens ledning ställde sig kritisk till vad de ansåg som falska och felaktiga dräkter och förbjöd praktiskt taget sina medlemmar att bära en dräkt som inte tillhörde deras egen bygd.⁴⁴ Både föreningen och tidningen ansåg att alla folkdanslag borde bära en gemensam bygdedräkt för stil och enhetlighet, om det inte var möjligt skulle medlemmarna istället klä sig i sin hembygds dräkt.

Ett exempel på en artikel där bygdedräkten stod i fokus var 1924. Här kunde medlemmarna läsa att Kronprinsessan tillika hertiginnan av Skåne, vid en invigning burit en Skånedräkt hon fått i gåva. Beskrivningen av dräkten var utförlig, likaså framgick det tydligt att dräkten härstammade från 1700-talet. Tidningen framförde även sin glädje och uppskattning över att ”kronprinsessa har skrudad sig i en av våra folkdräkter.”⁴⁵ Bygdedräkten nämndes annars ofta i samband med dansen eller i en artikel om något folkdanslag. Det var vanligt med annonser i tidningen om hemslöjds-, tyg- och dräktbutiker, där tyger, broderier och tillbehör kunde införskaffas. Medlemmarna blev även hänvisade till närmsta museum för dräktforskning, utifall en egen dräkt tänktes sys. Där kunde de få hjälp och råd, men framförallt för att undvika att få med några felaktigheter i dräkten. Vidare menade *Hembygden* att:

Sv. Ungdomsringens medlemmar bära sin hembygdsdräkt med heder. Vi hoppas att våra folkdräkter ej må sjunka i värde, så att vi finna dem på marknader och basarer eller i reklamens tjänst. Där har inte den svenska folkdräkten sin plats, den bör ha en värdig inramning och bäras vid högtidliga tillfällen.⁴⁶

Dräkterna hade sålunda en stor betydelse i föreningen. Här till kommer även musiken och spelmännen. I *Hembygden* kan man 1928 läsa att den svenska folkmusiken och folkdansen var ”två av fädernearvets vackraste och dyrbaraste klenoder.”⁴⁷ Spelmän gavs stort utrymme i *Hembygden*, högtidsdagar och dödsfall uppmärksammades. I artiklarna kan läsas vilken

⁴⁴ *Hembygden* 1929:7 s. 4

⁴⁵ *Hembygden* 1925:4 s. 6

⁴⁶ *Hembygden* 1937:1 s. 6

⁴⁷ *Hembygden* 1928:8 s. 11

förening spelmannen i fråga tillhörde och dennes arbete inom den egna föreningen samt i riksorganisationen. 1928 fyllde spelman Per John Berntson 75 år, i hans högtidsartikel kunde medlemmar läsa att "[o]taliga äro de tillfällen då Berntson med sin fela spritt glädje omkring sig. Han kan förtälja om äkta gammaldags seder och bruk."⁴⁸ I artikeln får läsarna även veta att spelman Berntson tillsammans med sin fru hade nio barn som alla hade "ärvt sina föräldrars musikbegåvning."⁴⁹ Musikens och instrumentens roll kan även läsas i olika artiklar, under några år fanns även en sektion specifikt för fiolbyggare. I de artiklar som berörde folkdanstillställningar så nämns alltid närvarande spelmän vid namn och oftast stod de med på bild med sina instrument, tillsammans med folkdanslaget i fråga.

Nilsson talar om att dans är ett kulturellt uttryck och en social struktur som går från generation till generation. Dansen tillhör traditionen men är inte stöpt i en form utan förändras då varje generation gör dansen till sin egen. Det behöver inte betyda att dansen får ett helt nytt utseende, utan blir en del av sin tid. Vidare menar han att det är genom förändring som danser är kvar.⁵⁰ Genom modernisering förblir traditionen levande. I sin undersökning om polskan, kommer Nilsson fram till att majoriteten av de intervjuade inte dansade för att det var ett kulturarv.⁵¹ Huvudtanken för dem var inte att bevara ett kulturarv, inte heller hade det varit avgörande för att de började dansa. Han betonar dock att de fanns dansare som fascinerades över att polskan och de andra danserna var gamla, men att det inte var mycket mer än så.⁵² Här syns en tydlig skillnad jämt mot Ringens verksamhet, här betonades folkdansernas tradition och kulturella värde. Men man kan inte med säkerhet veta varför medlemmarna gick med och började dansa folkdans. Utifrån *Hembygden* kan dock avläsas att traditionen och arvet ansågs viktigt, och ur tidningen kan det urskiljas vad medlemmarna tyckte, då tidningen representerade dem. För Nilssons intervjuade spelar inte bara dansandet roll, utan samvaron kring var minst lika viktig, att träffa andra människor med samma intresse. Samvaro, gemenskap och utbyte av kunskap var och är en viktig del i dansandet.⁵³

Folkdansen, folkmusiken och bygdedräkterna blev en symbol för det svenska. De fick symbolisera en gammal svensk tradition som skapade en nationell enhet. Det framställdes

⁴⁸ *Hembygden* 1928:4 s. 5

⁴⁹ *Hembygden* 1928:4 s. 5

⁵⁰ Nilsson, 1998 s. 36

⁵¹ Nilsson, 2009 s. 21 & s. 41

⁵² Nilsson, 2009 s. 41

⁵³ Nilsson, 1998 s. 62f

som en sedvänja som skapade en kollektiv identitet och det var en medveten handling från föreningens sida, en tolkning av vad som var tradition och kultur. Østerud menar att det inte nödvändigtvis var hela traditionen som uppmärksammas utan kunde vara delar av den.⁵⁴ Av hela den svenska bygdekulturen *valde* Ringen genom tidningen att speciellt lyfta fram och ge folkdanserna störst utrymme. Lite plats gavs till hantverket och hemslöjden i tidningen, trots att många anslutna föreningar var hembygdsgårdar med inriktning på detta. Annonser om affärer och köpställen där medlemmar kunde köpa hantverk, tyger och annat, antyder likväl på att dräkterna hade betydelse i organisationen. Bygdekulturen var tematiseringen som synliggjordes med symbolerna i stereotypiseringen. Folkdansen, folkmusiken och bygdedräkterna är tydliga symboler i Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur. Betoningen på folkdansen i Ringens verksamhet och *Hembygden* visar på vad föreningen ansåg viktigt, den symbol som de valde att särskilt fokusera på.

3.2 Ungdomen:

Den [ungdomen] skall då åter lyfta hembygdens liv till nygestaltande och skapande kraft.
Och från fjäll till slätt, från strand till strand, från djupet mot höjden skall då ropet stiga:
hembygd vaknar – hembygd kallar – nu växer på nytt i hembygd!⁵⁵

Något som genomsyrade Ringen och *Hembygden* var arbetet för och med ungdomen. Föreningen arbetade med att ge ungdomar ett sunt nöjesliv samtidigt som de lärdes att uppskatta och bevara fädernekulturen. Ungdomarna var föreningens huvudsakliga målgrupp och folkdansen och bygdekulturen skulle bevaras för att det var folkets tradition och arv. På första sidan av *Hembygden* åren 1921-1922 står det:

Från fädren har det kommit,
till söner skall det gå,
så länge unga hjärtan
i höga nordn slå.⁵⁶

Citatet visar tydligt att det var till varje generation de riktade sig. Utdraget visar också på att föreningen talade till män, ”fädren” och ”sönerna” och att det var deras arbete att föra arvet vidare. Även om mycket av föreningens verksamhet var riktad till ungdomarna så var medlemmarna i alla åldrar, föreningen bestod av de som var unga och de som hade varit unga.

⁵⁴ Østerud, 1997 s. 69

⁵⁵ *Hembygden* 1937:7 s. 116

⁵⁶ *Folkdansringen* 1921-1922 samtliga nummer s. 1

De unga deltog, men många spelmän, kursledare och andra ledare var äldre. Hela tanken med föreningen var ju trots allt att föra över kunskapen om den svenska bygdekulturen och allt däri, från en generation till nästa.

Medlemmar förfasade över vad moderna intåg gjorde med ungdomen och de menade att en livskraftig förening skulle bevara både ungdomen och fädernearvet.

Det är just i dessa nöjesraseriets dagar som varje ansvarskännande människa bör dra sitt strå till stacken för att höja vår nöjeskultur till ett högre plan och leda ungdomen in på nya banor.⁵⁷

Det var allas ansvar att se till att arvet fördes vidare samtidigt som ungdomen räddades. Man kan anta att det inte bara var i toppen av föreningen som hade dessa tankar utan att de var sprida i alla nivåer i Ringens anslutna föreningar. Det visar i alla fall att ledningen uppfattade det som att även ungdomarna hade den åsikten. I *Hembygden* 1932 står det:

De unga har sökt sig till Ungdomsringen för att gemensamt med kamrater tillvarataga det som för dem är beaktansvärt, livsdugligt och vederkvickande av arvet från fäderna.⁵⁸

Vidare menade tidningen att ungdomarna:

När de slutit sig till sin egen ungdomsring, har det icke skett för att fly undan allvaret, utan fastmer för att få kraft till att vandra vidare. Svenska Ungdomsringen är icke någon tillflyktsort undan livskraven, den är snarare, för att använda en modern bild, en ackumulator, en kraftladdningsstation för livet.⁵⁹

Allvaret tidningen pratar om är livet och de utmaningar som kommer med det. Vidare uttrycker tidningen och anslutna föreningar att det var uppskattning för glädjen som de ser i ungdomarna som dansade folkdanserna och lärde sig den gamla bygdekulturen.

Det var främst i publicerade tal som det talades om vem som hade ansvaret för att bevara och sprida bygdekulturen. Många talare ansåg att det var allas ansvar, och framförallt de som var medlemmar och på något sätt var aktiva i Ringen. Ansvaret låg på ungdomarna att föra kunskapen och arvet vidare till nästa generation, men den unga generationen behövde ju också få kunskapen någonstans ifrån. Vidare menade en talare att ansvaret att lära ut, låg hos de som bar på kunskapen, samtidigt som det låg ett ansvar på de andra att ta till sig kunskapen

⁵⁷ *Hembygden* 1924:4 s. 55

⁵⁸ *Hembygden* 1932:3-4 s. 5

⁵⁹ *Hembygden* 1932:3-4 s. 4

från dessa.⁶⁰ Det är tydligt att den svenska bygdekulturen ansågs värdefull av Ringen och det synliggjordes i *Hembygden*. Det var folkdans och folkmusik, hemslöjd och textilhantverk, men framförallt var det glädjen och kamratskapen som följde som var det värdefulla. Hela arvet från gångna generationer var av värde att bevara.

Fornforskaren spejar bakåt genom tiderna för att finna och bevara, för att lära av det, som timat – och sedan lära andra [...] det förflutna är färdigt, ett arv, på gott och ont. Vi må välja det bästa därav, väl förvalta det.⁶¹

Forskarna hämtade traditioner från gången tid och lyfte upp detta som bevarandevärt, något de ville förmedla till kommande generationer. Det som valdes att lyftas upp fick även symbolisera arvet med högre kvalitet, om än omedvetet. Det var att det traditionella som skulle läras ut och det var även sammankopplat med kvalitetsstämpeln att ”välja det bästa”. Liknande kan man se 1923, där tidningen betonar att samtiden och framtiden kommer från det förgångna.

Den som ej vördar det gångna tidens kultur, ur vilken den nya tiden har utgått, den är ej värd någon framtid eller framgång. Ty medvetet eller omedvetet är det den gångna tidens uppbyggelseverk, vars resultat vi sena tidens barn få tillgodogöra oss; skörd av en tidig sådd.⁶²

Vidare uppmanas medlemmarna och framförallt ungdomarna, att ta sitt ansvar, om inte annat ansågs man som ovärdig av framtiden.⁶³

I ett nummer nämner tidskriften att manlig och kvinnlig hemslöjd fanns för beskådan. Närmare än så gick inte tidningen i sin beskrivning, men den skiljer klart på hemslöjdens områden. Det man kan spekulera kring är att det manliga hemslöjdsarbetet hade med trä att göra, medan det kvinnliga handlade om textil- och handarbeten. Då skillnaden inte beskrivs närmare kan det antagas att den var underförstådd, läsaren förstod vad som menades. Vidare sågs främst hemslöjd som ett kvinnligt område, ett kvinnligt kulturarv och att det med det var ett lämpligt område för en kvinna att syssla med.⁶⁴ Redaktören publicerade 1922 ett eget tal i *Hembygden* där det läses:

... nu börjar åter vävstolen dunka i stugorna till konstnärlig vävnad och hemslöjd, nu behöva ej flickorna blott vara åskådare. Genom folkdansrörelsen har det öppnats ett

⁶⁰ *Hembygden* 1923:8 s. 139 & 1932:3-4 s. 5

⁶¹ *Hembygden* 1924:11 s. 2

⁶² *Hembygden* 1923:8 s. 139

⁶³ *Hembygden* 1923:8 s. 139

⁶⁴ Lundström, 2005 s. 205

verksamhetsfält även för det svagare könet, vilket inga förut ha tänkt på såsom varande behövligt.⁶⁵

Området författaren syftar på var textildelen av hemslöjden och då framförallt dräktsömnaden. Det som är intressant med uttalandet är att flickorna inte sågs som direkt delaktiga tidigare, men folkdanserna var i huvudsak pardanser och på så sett var flickorna delaktiga i bevarandeprocessen, vilket talaren ovan inte reflekterade över. I artikeln ”Folkdans och fysiks fostran” kan man se en riktning till män, här talar tidningen om folkdansens påverkan på styrkan och hälsan och menade att det var lika fysiskt som idrott eller gymnastik. De syftade på knäböjningarna, hoppen och hjulningar med mera, som alla förekommer i den manliga turen av dansen. I formen svärdsdans som var enbart en manlig dans förekom knäböjningar och hopp frekvent, och var från början en dans där män utmanade varandra och visade upp sig. Vidare menade skribenten att mycket i framförallt gymnastiken var hämtat från folkdansen.⁶⁶ Inte heller här uppmärksammas kvinnornas roll i folkdansen även om pardansformen berörs i texten.

3.3 Folkdansen och jazzen:

I det allra första numret av *Hembygden* kunde medlemmarna läsa om *Gammal dans och ny*. Här förfärades föreningen över det nyas intåg som förkastade det gamla. De gamla bondgårdarna försvann för att lämna plats åt hyreshus och folk började överge den gamla kulturen. ”[V]åra gamla danser ha föraktats och förkastats – och efterföljts av de vämjeligaste niggerpiruetter, apkrumsprång och apachetag.”⁶⁷ De gamla danserna som ”hade stil och stämning, voro på samma gång högtidliga och hurtiga, hade nästan något av andakt mitt i sin svingande säkra takt, sin friska virvlande rytm.”⁶⁸ Föreningen ville rädda dansen från en ”unken kvävande bordelluft” som de ansåg den moderna kulturen förde med sig.⁶⁹ I första numret 1922 lyder rubriken *SHIMMY = EPIDEMI*,⁷⁰ där det förfasades över att jazzen spreds utan att folk verkade bry sig.

Det är något vedervärdigt i detta anammande utan kritik av en företeelse, som utan tvivel uppstått som en följsjukdom [...] Det är som ett rinnande var ur såren, som hålla på att

⁶⁵ *Folkdansringen* 1922:4 s. 2

⁶⁶ *Hembygden* 1923:7 s. 116f

⁶⁷ *Folkdansringen* 1921:1 s. 1

⁶⁸ *Folkdansringen* 1921:1 s. 2

⁶⁹ *Folkdansringen* 1921:1 s. 2

⁷⁰ ”Shimmy” är ett namn på jazzdans

läkas [...] vilka nu spridas och smitta ner även den övriga mänskligheten. Det är ett farligt gift, och det spridas på det lömskaste sätt.⁷¹

Artikelförfattaren vill inte se jazzen i de fina salongerna och kunde inte förstå omfamnandet av den nya dansstilen. 1929 var tongångarna detsamma, här betonar tidningen att de nya danserna och musiken kommer från Amerika. De menar vidare att svensken borde uppskatta det gamla fina istället för att importera den lägre stående kulturen som härstammade från de ”primitiva negrerna.”⁷² Liksom 1922 talar tidningen om jazzen som en sjukdom, som riskerar att förstöra den gamla hembygden.

Det gäller alltså att såvitt möjligt portförbjuda allt importerat värdelöst kram[!], landsförvisa allt främmande obehörigt gyckel, som hotar att alldeles tysta ner »vår egen stämma i världen» - rensa bort allt detta utländska ogräs, som hotar att suga ut våra åkrar och kväva våra egna hemvuxna blomster.⁷³

Bygdekulturen behövde räddas från ”niggerdansens perversa fluga” och det var allas uppgift att hjälpa till.⁷⁴ Det hette att ”för Ringens medlemmar gäller nu att i samlad trupp, målmedvetet och stridslystet sätta *kultur*, varhelst de möta okultur.”⁷⁵ Det handlade om ett gemensamt arbete, för arvet och för landet. Fädernearvet var landet och folkets själ, och det låg på ungdomen att föra den till framtiden. Folkdansen fick stå för det traditionella och hållbara medan jazzen fick stå för moderniseringen och det ytliga och förgängliga. Tidningen och föreningen drog en tydlig linje mellan nöjena, där jazzen och folkdansen var motsatspar. Ett tydligt exempel på det var en notis efter en folkdansledarekurs 1923, där man avslutar med beskrivningen:

Behållningen av aftonen var god, och väl vore om intresset för svenska folkdanser kunde mera allmänt utbredas såsom en reaktion mot niggerdanserna med deras vansinniga krampryckningar i axlar och lekamen.⁷⁶

Samtidigt betonade många medlemmar att man inte kunde skylla jazzen och de osunda nöjena på ungdomen. Ungdomen, menade de var bra men tog de nöjen som erbjöds, antingen de var sunda eller inte. Här menar man, torde föreningar som Ringen gå in och ge vägledning till

⁷¹ *Folkdansringen* 1922:1 s. 3

⁷² *Hembygden* 1929:7 s. 2ff

⁷³ *Hembygden* 1929:7 s. 3

⁷⁴ *Hembygden* 1923:11-12 s. 190

⁷⁵ *Hembygden* 1937:7 s. 115

⁷⁶ *Hembygden* 1923:11-12 s. 191

ungdomen och erbjuda sunda alternativ, det var det ungdomarna behövde.⁷⁷ *Hembygden* uttrycker det:

... vilken rikedom, vilken skönhet, vilken kultur hade icke de svenska folkdanserna att bjuda på och vilka skatter av melodik, rytm och fägring rymde ej den musik, varpå dessa danser voro byggda.⁷⁸

På det viset skulle man kunna rädda ungdomen och ledstaga dem till en hållbar men även glädjericke framtid. I *Dansbaneeländet* (1998) följer Jonas Frykman diskussioner om ungdomarna och dess nöjen i början på 1900-talet. Han påpekar att de vuxna gick hårt på åt ungdomen. Ungdomen ville roa sig, men hade inte många bra alternativ. I debatten som fördes, framställdes en av orsakerna till att vara trångboddheten. Debattörerna menade att den gjorde att ungdomarna inte hade utrymme att umgås i hemmet, utan att de letade sig ut till dansbanor och andra ställen där de kunde roa sig. Detta menade man vidare även berodde på frånvaron av vuxna. Frånvaron av vuxna förebilder var något man inte kunde skylla ungdomen för.⁷⁹

I *Hembygden* syns en glorifiering av det egna verksamhetsområdet och då framförallt folkdansen. Bohman menar att skapande av historia och kulturarv har haft en framträdande roll i samhället. Människan använder historia utifrån vad personen eller gruppen i fråga vill få fram och det i samspel med andra. Vidare menar han att man måste förstå *hur* historia används för att förstå händelser, processer och samhällsförändringar. Förändringar uppstår ofta i relation till konflikter och användningen och skapandet av historia blir då särskilt tydligt. Här kan man tala om en konflikt med jazzen på flera plan. Jazzen var ett hot mot både de gamla svenska folkdanserna, men även mot den sunda ungdomen. Medlemmar i Ringen förfärades av att många ungdomar dansade jazz istället för den dans de fått i arv, men även att de ansåg att jazzen förstörde ungdomarna.

Tidningen betonade att folkdansen och folkmusiken var det traditionellt svenska, och Ringens verksamhet gick ut på att visa upp folkdansen för att sprida intresset att bevara den. Förändringen i samhället med industrialisering och med influenser från världen, blir på så vis en del av Ringens verktyg. De gamla svenska danserna och nationaldansen mot modeflugan jazz och ”niggerdans” hade stort utrymme i tidningens artiklar och prologer. På liknande sätt

⁷⁷ *Hembygden* 1937:1 s. 6

⁷⁸ *Hembygden* 1923:1 s. 2

⁷⁹ Frykman, 1998 s. 21f

arbetade godtemplarna för ett nyktert Sverige genom bildningsverksamhet, samt anordnandet av fritidsaktiviteter som danslekar och utflykter till naturen. I likhet med Ringen ville Godtemplarna erbjuda sunda nöjen och gemenskap till sina medlemmar och deras verksamheter tog båda avstamp i den svenska bygdekulturen. Båda organisationerna menade att den moderna dansen hade dåligt inflyttande på ungdomen. Vidare såg godtemplarna folkkulturen som fostrande och folkdanserna var ett led i att få bukt på den osunda moderna dansen, som de ansåg gick hand i hand med drickandet.⁸⁰

3.4 Propaganda fester:

Sedan programmet avslutats med en virvlande hambopolska framträdde Ringens hedersordförande, börsdirektör Belfrage, och tackade i Ringens namn de personer, som genom sin värdefulla medverkan givit denna propagandafest dess rätta glans och innehåll. Talaren betonade att denna propagandafest gällde värden som bör vara kära för varje svensk.⁸¹

Många av Ringens anslutna föreningar hade vad man kallade ”propaganda uppvisningar” och ”propagandafester”. På dessa visade föreningarna upp sig och danserna och ville med det öka intresset samt värva fler medlemmar. Många fester som anordnades var både för Ringens medlemmar och för allmänheten. Festerna anordnades för att skapa gemenskap samt sprida och öka intresset för folkdansen och den svenska bygdekulturen.

Meningen med stämmorna äro, mena vi, först och främst propaganda. Vi ungdomar ha verkligen råd att ge detta av dans, musik och färgglädje åt vår fattiga tid.⁸²

Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur anordnade många propagandafester, som utlyses i *Hembygden* med uppmaningar till medlemmarna att anmäla sig (se exempel bilaga 1). Inför festerna presenteras även festens program i tidningen, där medlemmarna kunde se vilka låtar som skulle sjungas och vilka danser som skulle visas (se exempel bilaga 2). I artiklar och notiser som följde efter en propagandafest, kan man se att dessa tillställningar var uppskattade och välbesökta, både av medlemmar och av allmänheten. Efter en fest publicerade *Hembygden* en längre artikel där presenterades var festen hade hållits, hur många som deltagit och ofta förekom även en beskrivning av vädret eftersom många fester och tillställningar arrangerades ute i naturen eller i anslutning till en hembygdsgård.

⁸⁰ Edquist, 2001 s. 239

⁸¹ *Hembygden* 1930:3 s. 3

⁸² *Hembygden* 1924:9 s. 138

I februari 1930 anordnades en propagandafest i Stockholms konserthus och:

Festen öppnades under fiolmusik och inmarsch av 300 sångare och folkdansare, vilka med sina lagfanor togo plats på scenen, varefter en manstark trupp spelmän ur distriktet utförde en festlig gånglåt från Södermanland.⁸³

Därefter följde ett ”högtidstal” av en hedersledamot, följt av mer sång och folkdans. I mars 1932 väljer skribenten att inte utförligt beskriva festen utan lyfter fram citat hämtade ifrån *Dagens Nyheter* istället. Däremot publiceras hälsningstalet som medlemmarna kunde läsa i sin helhet. Talet inledes med:

Ärade gäster! Det är en riksomspännande sammanslutning av svensk ungdom, som i kväll vill frambara några uttryck för livet och verksamheten i dess egen ”ring”, Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur. Vi får höra fiolerna klinga, lyssna till tongångarna i svenska folkmelodier, vi får beskåda folkdanser och folkvisedanser⁸⁴

Vidare menar talaren att festen främst var en glädjens fest, framförallt för de alla deltagande ungdomarna. Det var ungdomen och ungdomens kraft som stod i fokus, och glädjen över nöjet som folkdansen innebar.

De kulturella nöjesformer, som aftonen vill visa prov på, de äro *icke artificiella, icke krystade*, en enda blick på de deltagande ungdomarna torde vara tillräckligt för att övertyga vem som helst om huru detta nöjesliv utlöser en ren och vederkvickande glädje.⁸⁵

Samtidigt menade arrangörerna att:

De resultat på olika områden, som uppvisningarna framvisade buro vittne om trägen förberedelse, om ett intresse, som ej endast skattade åt festglädje och prakt, men låg betydligt djupare. Här var kärlek till saken för dess *egen skull* – eljest hade dessa uppvisningar ej blifvit hvad de blefvo.⁸⁶

Många fester pågick i flera dagar där en av anledningarna var att flertalet medlemmar åkte långt för att kunna delta. Ringen stod inte för resekostnader utan det fick medlemmarna eller distriktsföreningarna själva stå för. På riksstämman i Tranås 1925 deltog mer än 3000 personer och vid 1930 års propagandafest i Stockholm deltog 1500 personer.⁸⁷ Allt gick i dansens, sångens och musikens tecken, och bygdedräkten ansågs vara ett självklart plagg att

⁸³ *Hembygden* 1930:3 s. 2

⁸⁴ *Hembygden* 1932:3-4 s. 4

⁸⁵ *Hembygden* 1932:3-4 s. 4

⁸⁶ *Hembygden* 1925:8-9 s. 18

⁸⁷ *Hembygden* 1925:8-9 s. 2 & 1930:3 s. 2

bära, framför allt hos folkdanslagen som visade upp sig. Men festerna gick inte endast ut på att ha uppvisningar utan även på att knyta vänskapsband mellan distrikt, att lära ut danser och hålla föreläsningar och föredrag. Föredragen kunde handla om betydelsen av äkta dräkter, glädjen i den sunda ungdomen eller om Ringens betydelse, för folket, dansen och bygden. Ringens medlemmar hade även åtagande att levandegöra, bevara och sprida den svenska bygdekulturen:

Men låt icke den yttre feststämningen bli allt, må ett annat och djupare ackord få klinga fram genom dansen o. sången, liksom ock skratten. Answarets stolta trotsiga tanke. Ej blott för att roas o. roa ha ni kommit hit [...] Den osynliga ringen på allas vårt finger förpliktar. Det är på er, nordens ungdom, ansvaret främst vilar, huru det skall komma att se ut i framtiden⁸⁸

1922 hade Ringen en uppvisning som föreningen kallade sin ”hittills betydelsefullaste framgång.”⁸⁹ Hela den kungliga familjen mottog nämligen delegationen med folkdräktsklädda ungdomar och spelemän på Stockholms Slott. Uppvisningen bjöd på tal, danserna Jösshäradsponskan, Västgötaponskan och Ålandskadrilj, dessutom underhöll Delsbostintan med berättelser och myter. Efter avslutad uppvisning erbjöd sig Drottning Victoria till att bli föreningens högsta beskyddare, något som Ringen ansåg var ytters hedrande. Även prins Eugen erbjöd sig att stödja föreningen, det genom att bli föreningens första hedersledamot. I *Hembygden* menade man att ”[v]ad detta moraliskt, ideellt och socialt innebär och kan komma att innebära för ett ungt förbund, behöver nog ej här framhållas.”⁹⁰ Uppvisningen i sig, och Drottningens erbjudande i synnerhet hade betydelse. Vidare kunde medlemmarna läsa i *Hembygden* att:

En vackrare och värdigare fest har säkert ingen av oss varit med om, men den blev mera än så, denna uppvisning blev den mest ståtliga reklam för hela vår rörelse.⁹¹

Genom att få en drottning som högsta beskyddare gav med säkerhet även föreningen legitimitet och erkännande. Men genom handlingen gjordes även Ringens verksamhet mer nationell.

⁸⁸ *Hembygden* 1925:8-9 s. 3

⁸⁹ *Hembygden* 1923:1 s. 4

⁹⁰ *Hembygden* 1923:1 s. 5

⁹¹ *Hembygden* 1923:1 s. 5

Propagandafesterna kan tolkas som ett kulturellt uttryck för sedvänja. Föreningen använde sig av kollektiva minnen och seder för att skapa en gemenskap. Østerud menar att gemenskap skapas utefter föreställningar om den gemensamma nationen. Detta görs bland annat via historia och symboler. Hos Ringen var symbolen folkdans och bygdedräkten de tydligaste ur hembygdkulturen, det var den som föreningen i tidningen valde att lyfta upp. Propagandafesterna var till för alla och samlade hela folkdansnationen vid ett tillfälle för att gemensamt lyfta upp något som man ansåg viktigt. Utifrån Østerud kan man säga att Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur tog ett kulturellt råmaterial och formade och tog fram folkdansen till något som befolkningen kunde samlas kring. En gemenskap som skapade en känsla av gemensam nationell identitet.⁹² Propagandafesterna kan ur perspektivet ses som en modernisering, festerna och danserna i sig var traditionella, men formen var utvecklad. För att den traditionella dansen skulle nå ut använde föreningen en modernare form av bygdefest som innefattande hela landet. Det vill säga en fest för alla folkdansare i Sverige. Detta visar på komplexiteten i nationalismen, dubbelheterna använder sig av varandra för att framhäva det centrala i den egna delen.

3.4.1 Skapandet av det nationella

Till Svenska flaggans dag 1934, publicerade tidningen sången ”Höj din fana, Sveriges ungdom!”, som man ville att medlemmarna skulle lära sig till den 6 juni. Detta för att de skulle kunna sjunga den unisont på firandet på Skansen och hos respektive förening ute i landet. Det ansågs stärka gemenskapen i gruppen och skapa kamratanda.

Höj din fana, Sveriges ungdom!
Du är landets must och mærg,
Du har kärna, du har fäste
I granit och malmrikt berg.
Dina rötter tränga djupt i
Tusenårigt brukad jord,
Där de fria bönder brutit
Älskad bygd i slavfri nord⁹³

Olof Stagnér som skrivit sången, hyllar på ett sätt den svenska naturen och generationer som brukat den. Vidare i texten hyllas den svenska flaggan som på ett sätt får symbolisera den svenska stoltheten. ”Om den [flaggan] än av storm slits sönder, fläckad skall den aldrig bli”.

⁹² Østerud, 1997 s. 67f

⁹³ *Hembygden* 1934:5 s. 7

Sångtexten är intressant på flera sätt, det första är beskrivningen av naturen. Gruvnäringen har haft stor betydelse för Sverige, liksom jordbruket. Bonden är intressant ur två aspekter, för även denna ansågs ha byggt upp landet, men alla bönder har inte alltid varit fria. Sverige har haft livegna, och många av dessa levde under slavliknande förhållande. Låtskrivaren *valde* att lyfta fram den fria bonden. Kontentan av texten kan tolkas att det svenska folket var gammalt och stolt, och att fanan visar på ett sammanhållet folk där gemenskap förblir oavsett vad som händer. En symbolik som förstärks med en tillhörande bild ovanför texten. Bilden föreställer en skog vid en sjö, det är den svenska naturen med en stuga och en människa i en båt. Himlen är nästintill molnfri och flaggan ser ut att blåsa en aning. 1928 går det att läsa om att svenskarnas arv var det fria landet, och att "[v]årt 'fria svenska folk' har aldrig känt trälomsoket tynga sin skuldra."⁹⁴ En sanning med modifikation, även här *väljer* man att lyfta fram det fria svenska folket.

Vad vi göra i den andan, göra vi för Sveriges skull, för vår svenskhets skull. Sverige älska vi, dess forntid älska vi, dess framtid älska vi. För Sverige vilja vi leva, för Sverige måste vi kunna dö. Så anamme vi då alla i vördnad, i ödmjuk tacksamhet men tillika i glad förtröstan de svenskes arv, beredda att bringa de offer, som krävas av oss för att värdigt uppbära detta arv och åt efterkommande förvalta detsamma.⁹⁵

Kollektiva minnen och seder är att betrakta som sedvänjor i traditionalismen. En befolknings gemensamma historia används för att skapa samhörighet, det är gamla traditioner som sammanbinder ett folk eller en grupp. Ringen använde sig av det som uppfattades som specifikt svenskt. "Historisk kontinuitet är skapad genom mytbildningar och retuscheringar där det som skiljer är utelämnat, och det som förenar är överdimensionerat."⁹⁶ Det som inte riktigt passar in sorteras bort. Det är det kollektiva framför det individuella som lyfts fram för att understryka gemenskap. Østerud betonar att det en grupp skapar måste ha en grund att stå på, en förankring hos det breda lagret som man vill påverka. Något som redan finns ges en ny förankring och ett nytt liv, en nationell påminnelse skulle man kunna säga. Bygdekulturen och folkdanserna kan vara en sådan grund, en tradition förankrad hos folket som lyfts upp för att skapa en större gemenskap och tillhörighet. Tillhörigheten samspekar ofta med "de andra", det uppstår när det finns andra grupper att relatera till, utan ett "dem" finns heller inte ett "vi". Gemenskap och tillhörighet kan skifta över tid och ha olika syften, exempelvis i konflikter

⁹⁴ *Hembygden* 1928:8 s. 10

⁹⁵ *Hembygden* 1928:8 s. 11

⁹⁶ Østerud, 1997 s. 67

och dispyter.⁹⁷ På så vis tar kultur olika uttryck, och kulturarv får med det skiftande betydelse samt riktning- och användningsområde. Ringen använde sig av union sång, medlemmarna relaterar då till de andra som sjunger. Tillsammans blir de en grupp, vars syfte var att gemensamt skyddar fädernearvet. Det kan även relatera till jazzen, där denna kan ses som en konflikt i samhället mot folkdansen och bygdekulturen.

Nilsson talar om att en av ”elitens” strategier vid nationsbyggande var att använda sig av den folkliga kulturen. Detta mot yttre men även inre hot. Genom att lyfta fram folkets kultur, menar Nilsson, visade man ”nationens särprägel” som viktig att bevara.⁹⁸ Kultur är en del av nationalismen. På liknande sätt kan man tolka industrialiseringen. Genom att lyfta upp den hotade bygdekulturen som unik försvarar man sig mot det som är ett hot – industrin och det som kommer med den. Men den största faran ansågs vara den moderna dansen och musiken som kom från Amerika. I *Hembygden* talar man om att det unika var människans ansvar att vårda, för det var ju människans arv.

Må vi svenskar aldrig glömma, att vi ha stora och heliga arv att förvalta, stora minnen, som vi skola akta och värda men ej leva på. [...] det innebär ansvar både mot sig själv och mot andra, men än större är ett helt folks ansvar inför sitt land, inför kommande släkten. Ha vi fått ett arv, är det ock förpliktelse att vårda detta.⁹⁹

Nationalism har flera uttrycksformer och Østerud beskriver att nationalism inte är politiskt bunden. Nationalismen skapas i samklang med ”[h]istoriska, geografisk-politiska, statliga och kulturella förhållanden.”¹⁰⁰ Genom att kultur är rotat i nationalism, så får det liknande uttryckssätt. Folkdans kan på detta sett fungera utifrån kulturella förhållanden som samspelar med politik, och blir på så sätt ett nationalistiskt uttryckt kulturarv. Edquist anser att kultur och kulturarv var en högst politisk fråga och menar att debatten var två delad. Aronsson talar om olika dimensioner i kulturarv och hur något etableras som kulturellt viktigt. Han menar vidare att kulturarv bara är en del av historien, att olika delar binds samman i en process.¹⁰¹ Detta kan tolkas att industrialiseringen, de moderna influenserna, nationalismen och kulturarvet är olika delar som samverkar men även motarbetar varandra.

Hembygdskänslan kom delvis som en reaktion mot det yttre livets internationalisering, nivellering och mekanisering. Liksom sina föregångare i historien bidrog denna

⁹⁷ Battail, 1993 s. 183f & Bohman, 1997 s. 48

⁹⁸ Nilsson, 1998 s. 35

⁹⁹ *Hembygden* 1928:8 s. 10f

¹⁰⁰ Østerud, 1997 s. 30

¹⁰¹ Aronsson, 2004 s. 173

känslorörelse dock att luckra jorden för kommande sådd. [...] det är vidare en *kulturell* *samhörighetskänsla med det förflutna*.¹⁰²

Edquist menar att Janusansiktets dubbelhet blir tydlig då den folkliga kulturen ansågs vara både ett uttryckssätt för traditionen, men även för framtidssträvan. Det ansågs eftersträvandevärdt att föra traditionen vidare, de unga var ju den nya generationen, och varje ny generation skapar sin framtid. Edquist menar att godtemplarrörelsen talade om att folkkulturen var något ”ålderdomligt” och för att få ett bättre och nykter framtids Sverige behövde folkkulturen ”återupplivas”. På liknande sätt arbetade Ringen och dess anslutna föreningar.¹⁰³ Genom att utöva de gamla danserna hölls de och historien vid liv. De äldre lärde de yngre och samtidigt som kunskaperna och traditioner gick mellan generationerna, erbjöds ungdomen vad man ansåg vara ett sundare nöjesliv. 1937 kunde medlemmarna läsa följande:

Tradition behöver icke stå hindrande i vägen för sund utveckling. Tradition skänker näring åt växandet. I själva innebörden av ordet tradition ligger något av rörelse.¹⁰⁴

Vidare menar skribenten att tradition och bygdekultur var levande och genom att utforska och använda den traditionella bygdekulturen så kunde den inte vara gammal. Samtidigt ansågs de unga kunna hämta stöd i det rika arvet som förfäderna lämnat. Arvet ansågs ge styrka och kraft till ungdomen och ett rikt arv kunde ”bära de unga genom tiden”.¹⁰⁵ Ser man till Østerud så samspelar här traditionalismen med moderniseringen, det blir en slags kompromiss, där det traditionella lyfts upp och blir utåtvänt, ett drag som hör till moderniseringen. *Hembygden* talar om att ”[h]istorien är vår kunskaps källa, gångna tiders liv manar till gott, varnar för ont. Nutid är forntids lärjunge.”¹⁰⁶

John Chrispinsson menar i *Sekelskiften – en krönika om sex, makt och pengar*, att människor behöver veta sin historia för att kunna orientera sig om var de är. Vidare menar han att genom att studera sin historia och det som har varit, kan man se framåt och förstå vad framtiden kan ha att ge.¹⁰⁷ Arvet hänger på så vis ihop med identitet, den personliga och den gemensamma, samt relationen däremellan. I *Kulturarv och identitetspolitik*, anser Birgitta Svensson att dessa

¹⁰² *Hembygden* 1928:4 s. 4

¹⁰³ Edquist, 2001 s. 239f

¹⁰⁴ *Hembygden* 1937:7 s. 115

¹⁰⁵ *Hembygden* 1937:7 s. 116

¹⁰⁶ *Hembygden* 1926:5-6 s. 13

¹⁰⁷ Chrispinsson, 1999 s. 8

identiteter måste ha något att relatera till, kulturarv blir då en bas att stå på, det man orienterar sig efter. Kulturarv skapar en social tillhörighet som människor kan bygga delar av sin identitet kring. Samtidigt menar Svensson att människor på så sätt kan förstå och relatera till andra.¹⁰⁸ I *Hembygden* kan avläsas att genom att dansa de gamla folkdanserna och spela den gamla folkmusiken kom folk på ett sätt närmare sina förfäder. De såg sitt arv och beskådade det på ett annat sätt. ”Betrakta ej övermodigt en svunnen tids ruiner! Älska dem! Och hugfäst tacksamt deras minne, vilka stupade för att du skulle stå.”¹⁰⁹

På liknande sätt som nationalism skapar kulturarv, skapar kulturarv nationalistiska strömningar. Edquist uttrycker det som att det nationella oupphörligt reproducerar sig. Det är inte nödvändigtvis individer som formar nationalismen, utan nationalism är ”av en sådan stereotyp karaktär att det är i stort sett omöjligt att skilja mellan den som övergripande ideologi å ena sidan, och som vardaglig praxis å den andra.”¹¹⁰ Det är människor i samspel med varandra som påverkar, men även politiska, sociala och kulturella händelser influerar. Edquists studie visar att godtemplarna hade en stor spridning och var inflytelserika på folkkulturområdet, de var även en del av nationalvurmen. Genom studiecirklar, kurser och utflykter spred man kunskap om den gamla folkkulturen. ”Naturen, landsbygden och hembygdkulturen representerade det rena, sedliga [...] och kom att ses som viktiga medel för att skapa mer respektabla och bildade människor.”¹¹¹ Vidare menar Edquist att godtemplarnas:

... mer eller mindre uttalade syfte var att förena erbjudandet av sunda nöjen med ett nationellt identitetsskapande – att bevara ett kulturarv sågs som ett självändamål [...] Att reformera nöjena och verka för folkbildning var det primära målet, men det nationella motivet genomsyrade detta projekt i mycket hög grad.¹¹²

De nöjen godtemplarna syftade på var framförallt hembygds- och naturrelaterade, där kunskap och glädje över folkdans, folkmusik och lekar ansågs skapa kamratskap och sammanhållning. Nöjen där man helt avstod och tog avstånd från alkohol.

Industrialiseringen uppfattades som ett hot mot identiteten och mot det folkliga. Den har därför ansetts vara en bidragande orsak till nationalvurmen i Sverige. Intresset för det

¹⁰⁸ Svensson, 2005 s. 139

¹⁰⁹ *Hembygden* 1926:5-6 s. 13

¹¹⁰ Edquist, 2001 s. 270

¹¹¹ Edquist, 2001 s. 240

¹¹² Edquist, 2001 s. 241

nationella var svalt i början av 1800-talet men växte sig starkare när industrialiseringen breddade ut sig. Østerud menar att "[s]tabila, traditionella samhällen ger ingen grogrund för nationalistiska rörelser. Nationalism är ofta svar på en uppslitande och hotande utvecklingsprocess."¹¹³ Industrialiseringen kan ur detta perspektiv betraktas som en "uppslitande och hotande" utveckling och bevarandet av kultur som en reaktion. Under industrialiseringen skedde stora förändringar som folkflyttningar till städer och masstillverkning, något som påverkade hantverket och jordbruket. Mindre jordbruk fick lämna plats åt större, som även effektiviserades. Det gamla byttes mot nytt och tankar växte fram att bevara det som varit, det som hotades att försvinna. Edquist talar om romantisering av landsbygden och folkkultur, där industrialiseringen fungerade som motpart.¹¹⁴ Där industrin kom, där försvann bygdegemenskapen. "Bland godtemplarna som helhet förhärskade dock de nostalgiska reaktionerna inför vad som sågs som det gamla bondesamhällets dödskamp."¹¹⁵ Spår av samma tankegångar finns att skåda i ett föredrag publicerat i *Hembygden* 1930. Föredraget handlade om industrialismen och dens framfart. Föredragshållaren menade att industrin och dess produkter givetvis hade sina fördelar och ingav en trygghet som inte funnits tidigare, men det hade sitt pris och det fick ungdomen inte glömma. *Hembygden* ansåg att industrialismen:

... har upplöst den denna mänskligt färgade kultur, vuxen ur intimt samförstånd mellan idogt strävande människor och den natur, vari hon hörde hemma. Den har också upplöst gamla goda sedvänjor [---] Men alla Ni ungdomar som här samlats och känna de kostbara värden av glädje och skönhet och *allvar*, som den gamla kulturen frambragte och gett oss i arv, Ni veta, att vår tids övervägande mekaniskt och materiellt inriktade utveckling [...] jämväl innebär ett fruktansvärt hot mot ädelt, måttfullt, mänskligt liv.¹¹⁶

Men även jazzen och de moderna influenser som kom från Amerika på 1900-talet, kan ses som en hotande utvecklig i nästan större utsträckning än industrialiseringen. Det kan utläsas, då *Hembygden* i större utsträckning talar om den fördärvande jazzen än om industrialiseringen. Med industrialiseringen gick folket bort från det gamla jordbruket in i något nytt, och det hade även sina fördelar. Däremot ansågs dans- och musikinfluenserna från Amerika som något valbart, något man kunde hålla sig borta ifrån - något som man borde hålla sig borta ifrån. Jazzen kom från ett "primitivare folk" och man ansåg att ett folk med så

¹¹³ Østerud, 1997 s. 69

¹¹⁴ Edquist, 2001 s. 201

¹¹⁵ Edquist, 2001 s. 206

¹¹⁶ *Hembygden* 1930:8-9 s. 10

mycket anor och stolthet som svenskarna inte behövde ”bära sig åt som svarta negerfolk!”¹¹⁷ Ringen menade vidare att den svenska folkkulturen ingav ”inneboende kraft” och ”livsglädje” i alla deltagande medlemmar och behövde således inte något nytt.¹¹⁸

Kapitel 4: slutdiskussion

Folkdans är inte något givet, utan något som valts. Grunden fanns i den folkliga traditionen och någon valde att lyfta fram det som de ansåg skulle och behövde bevaras. Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur var en sådan ”någon”. Deras verksamhet, som speglas i föreningens tidning *Hembygden* var präglad av bevarandet av bygdekultur. Ringen kan tolkas som en nationell samlare av folket, med bygdekulturen och framförallt med folkdansen har föreningen byggt upp en gemenskap som sträcker sig över hela landet. Namnbytet på tidningen till *Hembygden* indikerar även på att föreningen hade en bild om en föreställd nationell gemenskap, att oavsett var i landet man bodde hade en enhetlig hembygd. Genom *Hembygden* kunde de olika distrikten läsa om vad andra distrikt och anslutna föreningar hade för sig, man kan säga att alla på så vis blev delaktiga. Genom att dela med sig kunde även andra distrikt få idéer till egna aktiviteter eller sammankomster. Dessutom kunde avståndet mellan distrikten uppfattats som mindre, vilket i sin tur ledde till närmare gemenskap. Man kan säga att Ringen med sin verksamhet gjorde folkdans till ett nationellt fenomen. Folkdans blev ett verktyg för nationell samling och enhetlighet, ett tydligt uttryck var propagandafesterna och nationaldagsfirandet.

Många folkdanser har, som tidigare nämnts, lokala namn för att betona särdrag i en dans i ett område. Danserna konkurrerar inte med varandra utan lyftes upp och fick symbolisera det traditionellt svenska. Alla fick givetvis lära sig att dansa till exempel Vingåkersdansen, man behövde inte bo i Vingåker för det. Genom att dansa och lära ut de lokala varianterna visade man på nationens dansrikedom och samtidigt visade de på rikets olika särdrag.

Ringen lyfte upp det man ansåg som det svenska arvet och det speglades i deras verksamhet. Det var traditionen som var historiskt värdefull och det var sedvanorna som föreningen ville bevara. Metoden i sin tur hade moderna inslag och var öppen. Det visar på Janusansiktets dubbelhet, det traditionellt folkliga i modernare tappning. Men även att det var via

¹¹⁷ *Hembygden* 1925:5 s. 11

¹¹⁸ *Hembygden* 1923:1 s. 2

traditionerna som man skulle gå in i framtiden. Främst blev folkdansen en nationell symbol och satt på piedestal. Undersökningen visar även att tradition och dess uttryck kan kopplas samman med identitet. Det traditionella samhället med sin sedvänja hänger ihop med människans identitet och föreställda gemenskap. Jazzen kunde uppfattas som ett hot mot den svenska identiteten och denna gemenskap, vilket i sin tur ledde till att just det som ansågs svenskt betraktades som mest bevarandevärt. Bygdekulturen och folkdansen fick med det en förstärkning och något att relatera till.

Det kan tolkas som att jazzen som dansform egentligen var ganska obetydlig i sammanhanget, hade det varit till exempel diskodans som kommit istället så hade den förmodligen också setts som ett hot. Det handlade kanske inte så mycket om att jazzen kom till Sverige och vad man ansåg att den trängde undan, utan att *något* kom och trängde undan folkdansen. Reaktionen skedde i förhållande till något nytt, något annat, något modernt. Folkdansen fick symbolen för svenskheten och jazzen blev motsatsen.

Undersökningen visar att Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur aktivt försökte skapa ett kulturarv av folkdansen. Föreningen arbetade genom hela sin verksamhet för att väcka ett nationellt intresse för folkdans och genom folklig förankring sprida och öka detta intresse ytterligare. Genom uppvisningar och fester, levandegjorde föreningen det svenska bygdearvet, en verksamhet där folkdansen var framträdande. Föreningens tidning *Hembygden* var ett redskap, då föreningen via den nådde ut till sina medlemmar med information, men även med uppmuntran och stöd. Samtidigt samlade tidningen medlemmarna och gjorde alla delaktiga i det som skedde oavsett vart i landet de bodde. Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur skapade en nationell gemenskap, en föreställd gemenskap med grund i bygdekulturen och folkdansen och det svenska arvet. Bygdekulturen och folkdansen gjordes till allas, gemenskapen, glädjen men också ansvaret.

Undersökningen visar, genom återknytning till Bohmans modell, att Svenska Ungdomsringen för Bygdekulturs kan utformas:

Nationell gemenskap Bygdekultur Folkdans

Fokuseringen på nationell gemenskap genomsyrar Ringens verksamhet där medlemmar i de egna distrikten samt med riksorganisationen genomförde kurser och sammankomster. Den nationella gemenskapen tydliggörs särskilt vid föreningens propagandafester där det var önskvärt av medlemmarna att bära sina bygdedräkter. I vissa avseenden kan modellen ha en

skiftande fokusering. Mycket av Ringens verksamhet uttrycks gjordes för att de ansåg att det behövde räddas, således kan det diskuteras om även nationell räddning kan ses som fokusering i modellen. Ringen talade på flera ställen om att rädda ungdomen från jazzen och att detta gjordes genom brukande av den egna bygdekulturen.

Tematiseringen ligger mycket på symbolerna hos Ringen, bygdekulturen och allt som den stod för var föreningens verksamhetsfält. Folkdansen skulle dansas till folkmusik iförd bygdedräkt och de blev var för sig symboler som bildade helheten bygdekultur. Vikt lades på att dansturer, noter och dräktmönster skulle ha gamla anor i arvet från fäderna och att det som ansågs felaktigt skulle sorteras bort.

Folkdanserna i synnerhet är tydliga symboler med värde i föreningen och blev det som ansågs stereotypiskt svenskt. Folkdansen hade även en stark uppfostrande funktion inom föreningen med att lära ungdomen älska, bruka och bevara den. Genom fester, kurser och andra sammankomster skapade föreningen kamratskap och gemenskap, vilket kan antagas förstärkte känslan av tillhörighet. Vilket i sin tur kan ha uppfattats som stereotypiskt för föreningen - gemenskap genom dans. Stereotypiseringen tydliggör även tematiseringen som i sin tur framhäver fokuseringen. Jag anser att det är det stereotypa som syns och går att ta på, medan tematiseringen ringar in och samlar upp delarna och sätter det i ett större sammanhang. Fokuseringen i sin tur är mer svårplacerad och allövergripande men på samma sätt synlig överallt i föreningens verksamhet med till exempel propagandafesterna.

Likväl som att överföra kunskapen om de gamla folkdanserna, musiken och hemslöjden så ville Ringen överföra glädjen och stoltheten av den. Samtidigt arbetade föreningen för bevarande så att även kommande generationer skulle kunna uppleva folkdanserna och den svenska bygdekulturen. Föreningen riktade sig mot en bred målgrupp då de i sina uppvisningar och fester bjöd in både medlemmar och allmänhet. På så vis kunde föreningen visa upp sig och förhoppningsvis värva medlemmar. Det var genom deltagande i kurser, uppvisningar och fester som bygdekulturen skulle bevaras.

Min slutsats är att Svenska Ungdomsringen för Bygdekulturs verksamhet hade som målsättning att skapa en nationell gemenskap, men även att rädda den svenska bygdekulturen. Folkdanserna och bygdekulturen var ett arv och föreningen ansåg att de hade ett förpliktande gentemot kommande generationer att förvalta, levandegöra och bevara arvet. Folkdansen blev

utifrån *Hembygden* sett deras största uttrycksmedel. Bohmans modell kan i sin tur sammankopplas med Janusansiktets dualism. För samtidigt som föreningens verksamhet värnade om folkkulturen så tog de avstånd från jazzkulturen. Gemenskapen som skapades i Ringen bland och mellan folkdansare inkluderade inte de som dansade jazz.

Källmaterial och litteratur

Källor:

Hembygden år 1923-1937.

Folkdansringen år 1921-1922.

Litteratur:

Aronsson, Peter. *Historiebruk – att använda det förflutna* Lund, 2004.

Battail, Jean-François. ”Kulturarvet och det nationella självmedvetandet – en idéhistorisk skiss” i *Modernisering och kulturarv* Red. Anshelm, Jonas. Stockholm, 1993.

Bohman, Stefan. *Historia, museer och nationalism* Bjärnum, 1997.

Bohman, Stefan. ”Vad är museivetenskap, och vad är kulturarv” i *Museer och kulturarv* Red. Bohman, Stefan & Palmqvist, Lennart. Bjärnum, 2003.

Bohman, Stefan & Lindvall, Karin. ”Museerna i samhället och samhället i museerna. En positionsangivelse” i *Museer och kulturarv* Red. Bohman, Stefan & Palmqvist, Lennart. Bjärnum, 2003.

Chrispinsson, John. *Sekelskiften – en krönika om sex, makt och pengar* Stockholm, 1999.

Edquist, Samuel. *Nyktra svenskar – Godtemplarrörelsen och den nationella identiteten 1879-1918* Uppsala, 2001.

Frykman, Jonas. *Dansbaneeländet – Ungdomen, populärkulturen och opinionen* Borås, 1988.

Gustavson, Sigurd. ”Ett ungdomsförbund träder fram” i *Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur 50 år – Jubileumsskrift 1920-1970* Red. Sahlin, Meg & Gustavson, Sigurd & Holmberg, Rune. Falun, 1970.

Lundström, Catarina. *Fruars makt och omakt – kön, klass och kulturarv 1900-1940* Umeå, 2005.

Nilsson, Mats. *Dans – kontinuitet i förändring* Göteborg, 1998.

Nilsson, Mats. *Dans – polska på svenska* Göteborg, 2009.

Norlind, Tobias. *Studie i svensk folklore* Lund, 1911.

Svensson, Birgitta. "Kulturarv och identitetspolitik" i *I industrisamhällets slagskugga – Om problematiska kulturarv* Red. Jönsson, Lars-Erik & Svensson, Birgitta. Falun, 2005.

Østerud, Øyvind. *Vad är nationalism?* Malmö, 1997.

Internetlänkar:

Svenska Folkdansringen:

<http://www.folkdansringen.se/riks/Kulturpolitiskt%20program.htm> 2010-12-05

http://www.folkdansringen.se/riks/Om%20oss/Beskrivning_folkdansringen/Om_Folkdansringen.htm 2010-12-05

Institutet för språk och folkminnen:

<http://www.sofi.se/> 2011-01-21

Riksantikvarieämbetet:

http://www.raa.se/cms/extern/kulturarv/immatriella_kulturarv.html 2010-09-25

Statens kulturråd:

http://kulturradet.se/sv/Om-kulturradet/kulturpolitiska_mal/ 2011-02-08

http://kulturradet.se/sv/Om-kulturradet/kulturpolitiska_mal/5-Kulturarvsmalet/ 2011-02-08

PROGRAM

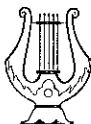
vid

Svenska Ungdomsringens för Bygdekultur

PROPAGANDAFEST

i Stockholms Konserthus, stora salen,

Tisdagen den 18 Febr. 1930 kl. 8 e. m.

1. Musik: Gånglåt från Södermanland, arr. av Anders Soling.
"Spelmansgillet".
 2. Högtidstal av Sv. Ungdomsringens hedersledamot f. statsministern C. G. Ekman över ämnet Lyckovägar.
 3. Sång:
 - a) Sjung! Sjung! Aug. Söderman.
 - b) Tröst. O. Merikanto.
 - c) De muntra musikanterna. A. F. Riccius.
 - d) Sveriges fana. Aug. Körling.

Svenska Ungdomsringens Stockholmskör.
Dirigent: Musikdir. Hj. Thorell.
 4. Uppläsning.
Skådespelare Anders de Wahl.
Vid flygeln: Algot Haquinius.
Paus 10 min.
 5. Musik:
 - a) Frihetskämpen, marsch, arr. Per Berntsson.
 - b) Näktergalspolska " " "
 - c) Flydda dagar, vals, arr. Per Berntsson.
 - d) Polskornas drottning " " "
 - e) Tankar vid skogssjön, arr. Guntram Berntsson
- Spelmansfamiljen Berntsson från Skärvalid, Skåne.*
6. Folkdanser:
 - a) Kuldans.
 - b) Schottisch.
 - c) Träskodans.
 - d) Trekarlspolska.

Medl. ur Sv. Ungdomsringen.
 7. Delsbostintan berättar.
En fäbofärd.
Låtar på fingerpipa, folkvisor och vallåtar.
Delsbostintan och Marianne Mörner.
 8. Folkdanser:
 - a) Fryksdalspolska.
 - b) Vingåkersdans.
 - c) Hambopolska.

Medl. ur Sv. Ungdomsringen.
 9. Avslutning. Sverige (unisont).
Wilh. Stenhammar.

Sverige, Sverige, Sverige, fosterland, vår längtans bygd, vårt hem på jorden! Nu spela skällorna, där härar lysts av brand, och dåd blev saga, men med hand vid hand svär än ditt folk som förr de gamla trohetsorden.

Fall, julesnö, och susa djupa mo! Brinn, österstjärna, genom junikvällen! Sverige, moder! bli vår strid, vår ro, du land, där våra barn en gång få bo och våra fäder sova under kyrkohällen.

V. von Heidenstam.

Konsertflygel från Steinway & Son, Lundholms Pianomagasin, Brunkebergstorg 24.

Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur har satt som sin uppgift att sprida intresse för och kännedom om vårt lands folkkultur, att hos svensk ungdom ingjuta sund livsglädje och varm kärlek till hembygden samt att frammana en enande och förädlade kamratanda.

Svenska Ungdomsringen vill på ett allsidigt sätt söka företräda allt som inbegripes i orden fäderneärvd kultur. Var och en som vill stödja Sv. Ungdomsringen i dess arbete kan göra detta genom att prenumerera på dess tidning

Hembygden.

*Hembygdens Exp. Vasa Realskola,
Stockholm 6.*

*Undertecknad anmäler sig härmed som prenumerant på tidningen Hembygden för år 1930.
Prenumerationsavgiften Kr. 4:— närskutes
torde uttagas
pr. postförskott*

Namn:

Adress:

TIDSKRIFT FÖR
IDEELL UNGDOMSRÖRELSE,
HEMBYGDS- OCH KULTUR-
MINNESVÄRD M. M.

HEMBYGGEN

ORGAN FÖR
SVENSKA UNGDOMSRINGEN
FÖR
BYGDEKULTUR

RED. OCH ANSV. UTG. OSCAR PERSSON,
ÅSÖGATAN 170, STOCKHOLM.

ÅRG. 12. JANUARI 1932.

PRENUMERATIONSPRIS: INOM SVERIGE KR. 4:—, TILL UTLANDET KR. 5:—.

EXP. VASA REALSKOLA, STOCKHOLM 6. TEL. RED. S. 300 93. EXP. V. 15 52. POSTGIROKONTO N:R 516 75.

Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur

anordnar en större

PROPAGANDAFEST

i Stockholm i början av mars.

Stockholmsdistriktets sångare, spelmän och folkdansare medverka.

Utförligare om programmet i nästa nr av Hembygden

I samband med propagandafesten anordnas en

Utställning av hemslöjdsalster,

tillverkade av Ringens medlemmar landet runt.

Upplysningar rörande utställningen lämnas av Sv. Ungdomsringens Riksstyrelse, Vasa Realskola, Sthlm 6,
och konstnären Oscar Jonsson, Herrgården 14 A, Karlstad, vilka även mottaga anmälningar.